

Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden käsitykset ja kokemukset seksuaalikasvatuksesta

Kasvatustiede
Kandidaatti -tutkielma
Varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma
Kasvatustieteen kandidaatti

Laatija:
Välimaa Jemina

27.3.2025
Turku

Oppiaine: ROKL0724 Kandidaatintutkielma

Tekijä: Jemina Välimaa

Otsikko: Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa.

Ohjaaja: Yliopistolehtori, Anne Sorariutta

Sivumäärä: 37 sivua

Tiivistelmä

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittelevät seksuaalikasvatuksen keskeisiä käsitteitä, kuten seksuaalikasvatus, turvataidot ja seksuaalioikeudet. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat arvioivat koulutuksen valmistaneen heitä seksuaalikasvatuksen opettamiseen tulevassa työssään. Seksuaalikasvatus on tärkeä osa varhaiskasvatusta, sillä se tukee lapsen hyvinvointia edistämällä omasta kehosta huolehtimista sekä opettaa lasta arvostamaan omaa kehoaan. Seksuaalikasvatuksessa korostuvat lasten oikeudet, ihmisoikeudet ja moninaisuuden kohtaaminen, minkä vuoksi se on keskeinen osa suvaitsevaisuuskasvatusta.

Tutkimuksessa hyödynnettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Tutkimuksen aineisto hankittiin opettajaopiskelijoille teetetyllä kyselylomakkeella, joka sisältää kuusi avointa kysymystä. Avointen kysymysten analysoimiseen käytettiin aineistoperustaista sisällönanalyysimenetelmää, jonka tarkoituksena on löytää vastaajien vastauksista aineksia, joiden perusteella voidaan vastata tutkimuskysymyksiin. Sisällönanalyysissä vastaajien vastaukset pelkistettiin ja jaettiin ryhmiin. Ryhmittelyn jälkeen ryhmistä etsittiin niitä yhdistäviä tekijöitä, joiden kautta muodostettiin teemat.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat osasivat määritellä keskeisiä käsitteitä seksuaalikasvatuksesta. Opiskelijat kokivat kuitenkin, ettei koulutus ole valmistanut heitä riittävästi seksuaalikasvatuksen käsittelemiseen työssään. Tulos viittaa siihen, että opettajankoulutuksen tulisi tarjota enemmän tukea ja konkreettisia työkaluja, jotta opiskelijat voivat käsitellä seksuaalikasvatusta tulevassa työssään lasten kanssa turvallisesti, luontevasti ja ikätasoisesti.

Avainsanat: seksuaalikasvatus, seksuaalisuus, seksuaalioikeudet, turvataidot, varhaiskasvatus

Sisällysluettelo

1. Johdanto.....	4
2. Teoreettinen tutkimustausta	6
2.1. Seksuaalisuus lapsuudessa	6
2.2. Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa	7
2.3. Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa	7
2.4. Varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalioikeudet	9
2.5. Turvataidot seksuaalikasvatuksessa	9
3. Tutkimusongelma.....	11
4. Menetelmä.....	12
4.1. Osallistujat	13
4.2. Tutkimuksen toteutus	13
4.3. Aineiston analyysi	14
5. Tutkimusetiikka	16
6. Tulokset.....	18
6.1. Opiskelijoiden määritelmät seksuaalikasvatuksen käsitteistä	18
6.2. Opiskelijoiden arviot koulutuksen riittävydestä.....	23
7. Pohdinta	27
7.1. Johtopäätökset.....	27
7.2. Tutkimuksen luotettavuus	29
7.3. Tutkimuksen jatkotyöstö	30
Lähteet.....	32
Liitteet.....	35
Liite 1.	35
Liite 2.	37

1. Johdanto

Muistatko, kun olit lapsi ja uteliaana kysyit vanhemmiltasi tai opettajaltasi, mistä vauvat tulevat tai miksi tytöillä ja pojilla on erilaiset kehonosat? Entä tilanteet, joissa sukulainen lähestyi sinua halatakseen, mutta et itse halunnut halata? Monille meistä ei varmaan lapsena opetettu, että epämukavasta kosketuksesta voi kieltäytyä. Saatat itsekkin aikuisena olla tilanteissa, joissa lapset esittävät omia kysymyksiään, ja mietit, miten niihin vastata. Mikä on sopiva vastaus? Mitä sanoja käyttää? Kuinka toimia, kun lapsi kysyy aiheista, joita ei yleensä käsitellä arjessa, kuten seksuaalisuus, sukupuoli tai seksuaalinen häirintä? Miten näistä asioista voi keskustella lapsen kanssa? Seksuaalikasvatus on ajankohtainen aihe ja tärkeä osa opetusta varhaiskasvatuksessa (Cacciatore & Korteniemi-Poikela, 2015). Lisäksi seksuaalikasvatuksen tavoitteena on opettaa arvostamaan ja kunnioittamaan, jokaisen yksilöllisyyttä sekä kehoa. Seksuaalikasvatuksen tavoite varhaiskasvatuksessa on antaa lapselle taitoja ja tietoja, joita hän pystyy hyödyntämään koko ikänsä.

Seksuaalikasvatusta ei voida erottaa muusta kasvatuksesta – sen tarkoituksena on tukea yksilöä kasvamaan ihmisenä (Johansson, 2024). Seksuaalikasvatus on tärkeä ja ajankohtainen aihe, sillä se alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu koko ihmisen kehityksen ajan. Lisäksi seksuaalikasvatus on yhtä tärkeää kuin kulttuuri-, luonto- ja sosioemotionaalinen kasvatus, sillä se auttaa lapsia ymmärtämään ja ilmaisemaan omaa kehoaan, tunteitaan ja rajojaan. Seksuaalikasvatus antaa lapselle taitoja suojautua mahdolliselta seksuaaliselta häirinnältä (Väestöliitto, 2023). Seksuaalikasvatus on elinikäinen prosessi, joka alkaa jo varhaislapsuudessa ja, jolla on merkittävä vaikutus lapsen seksuaaliseen kehitykseen hänen koko elämänsä ajan (WHO, 2010).

Akersin (2023) mukaan seksuaalisuuden kehittymisen ymmärtäminen varhaislapsuudessa edellyttää kasvattajilta perustavaa käsitystä seksuaalisuudesta, sen kehityksestä sekä vaikutuksista terveyteen ja hyvinvointiin. On tärkeää, että kasvatustieteen ammattilaiset, kuten opettajat, tunnistavat jokaisen lapsen ainutlaatuisuuden. Vuorostaan Cacciatore & Korteniemi-Poikela (2015) tuovat esille tutkimuksessaan, että lapsilla on erilaiset kehityksen aikataulut, temperamentit, kokemukset ja ympäristöt, mikä tekee seksuaalisesta kehityksestä yksilöllisen prosessin. He korostavat että, seksuaalisuus käsitteenä on yhtä monimuotoinen kuin lapsen yksilöllinen kehitys. Lisäksi he toteavat, että seksuaalisuus, seksi ja sukupuoli

ovat aiheita, joita jotkut voivat pitää varhaiskasvatukseen opetussisältöinä epäasiallisina, mutta niiden käsittely voi tuoda esiin merkittäviä kysymyksiä varhaiskasvatuksen arvoista, periaatteista ja toimintamalleista. Akers (2023) myös korostaa, kuinka seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa tukee lasten kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä. Kuitenkin seksuaalikasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksessa edellyttää huolellista harkintaa siitä, miten ja millä tavoin nämä aiheet esitetään lapsille, lasten vanhemmille sekä varhaiskasvatuksen henkilöstölle

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan seksuaalikasvatuksen keskeisiä käsitteitä, kuten seksuaalisuus, turvataidot ja seksuaalioikeudet sekä aiempia tutkimuksia, jotka käsittelevät näitä teemoja varhaiskasvatuksen kontekstissa. Varhaiskasvatussuunnitelmassa (Opetushallitus, 2022) korostetaan terveyteen ja turvallisuuteen liittyviä asioita, kuten henkilökohtaista hygieniää, ja myös painotetaan henkisen ja fyysisen hyvinvoinnin merkitystä. Seksuaalikasvatus tulisi nähdä osana terveyst- ja turvallisuuskasvatusta, ja lasten kanssa käytävien keskustelujen tärkeyttä ei voi liikaa korostaa (WHO, 2010). Tasapainoinen opetus ja kasvatus edistää lasten ymmärrystä oman kehon arvokkuudesta ja tukee turvallisuuden, terveyden ja itsemääräämisoikeuden periaatteiden omaksumista. Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa tulisi perustua vahvasti lasten oikeuksiin, ihmisoikeuksiin ja moninaisuuden hyväksymiseen, mikä tekee siitä myös tärkeän osan ihmisoikeus- ja suvaitsevaisuuskasvatusta.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2022) todetaan, että aikuisten on tärkeää kohdata lasten kiinnostus omaa seksuaalisuuttaan ja kehoaan kohtaan kunnioittavasti ja heidän ikätasonsa mukaisesti. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millaisia käsityksiä opettajaopiskelijoilla on seksuaalikasvatusta, seksuaalioikeuksia, turvataitoja ja seksuaalikasvatusta kohtaan. Tavoitteena on myös tutkia, kokevatko varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat saaneensa opintojen aikana tarpeeksi työkaluja ja tukea seksuaalikasvatuksen opettamiseen tulevassa työssään. Huomionarvoista on, että opettajaopiskelijoiden yliopistolliseen koulutukseen ei edelleenkään välttämättä sisälly kattavaa opintojaksoa, jossa käsiteltäisiin kurssin keskeisinä teemoina sukupuolisensitiivistä varhaiskasvatusta, seksuaalisuutta ja seksuaalikasvatusta sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta (Eskelinen & Itäkare, 2020).

2. Teoreettinen tutkimustausta

Tässä luvussa tuodaan esille tutkielmaan liittyvät keskeiset käsitteet ja niihin liittyvää aikaisempaa tutkimusta. Tutkielman keskeiset käsitteet, joita käsittelen alaluvuissa ovat seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa, varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalioikeudet, turvataidot seksuaalikasvatuksessa, seksuaalisuus varhaislapsuudessa ja kehotunnekasvatus varhaislapsuudessa.

2.1. Seksuaalisuus lapsuudessa

Termi seksuaalisuus usein yhdistetään aikuisuuteen, eikä seksuaalisuutta nähdä osana lapsuutta (Cacciatore ym., 2023). Seksuaalisuus varhaislapsuudessa jää usein pois erilaisista kirjoituksista ja puheista, sillä lasten seksuaalisuutta vastustetaan erilaisten myyttien, perinteiden ja pelkojen vuoksi. Lisäksi lasten seksuaalinen ilmaisu, kiinnostuksen kohteet ja tietämys seksuaalisuudesta eroavat nuorten ja aikuisten seksuaalisesta ilmaisusta, kiinnostuksesta ja tietämyksestä. Lapset eivät ajattele seksuaalisuutta samalla tavalla kuin aikuiset, vaan lapset ovat enemmänkin uteliaita oppimaan uutta ja tutkimaan itseään sekä ympäristöönsä.

On täysin normaalia, että lapsi käyttää itsetyydytystä, jota voidaan kutsua myös unnuttamiseksi, osana itsesääätelyään ja rauhoittumiskeinojaan (Cacciatore & Ingman-Friberg, 2016). Itsetyydytys on monille lapsille luonnollinen tapa tutustua omaan kehoonsa ja hakea lohtua tai rentoutumista stressaavissa tilanteissa. Myöhemmässä tutkimuksessa Cacciatore ja kollegat (2020) havaitsivat, että lapset ilmaisevat seksuaalisuuttaan sekä sanoin että käytöksellään. Kyselyaineiston pohjalta saatiin selville, että varhaiskasvatuksen opettajat raportoivat lapsiryhmissä esiintyneen avointa unnuttamista sekä lasten uteliaisuutta seksuaalisuudesta, esimerkiksi kysymyksiä kehonosista tai lisääntymisestä. Lähes kaikki vastaajat (94,8 %) olivat havainneet salaisia seksuaalisia leikkejä varhaiskasvatuksessa, ja lähes puolet kertoi näkevänsä näitä leikkejä usein. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että lapset ovat tietoisia sosiaalisista normeista ja piilottelevat joitain käyttäytymismuotoja.

Tärkeää on kuitenkin huomioida, että nykyään digilaitteiden yleistyessä lapset saattavat kohdata jo erittäin varhaisessa vaiheessa seksuaalista materiaalia, esimerkiksi kuvia ja videoita (Cacciatore ym., 2023). Mahdollisessa tilanteessa, jossa lapsi on nähnyt epäasiallista

materiaalia, on tärkeää, että hän saa tukea ja ohjausta näiden materiaalien käsittelyyn sekä seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten ymmärtämiseen ikätasonsa mukaisesti.

2.2. Kehotunnekasvatus varhaiskasvatuksessa

Seksuaalikasvatus kattaa koko elämänkaaren varhaislapsuudesta aikuisuuteen, kun taas kehotunnekasvatus keskittyy erityisesti varhaislapsuuden kehitysvaiheeseen (Väestöliitto, 2020). "Seksuaalisuus" ja "lapset" samassa yhteydessä voivat herättää voimakkaita tunteita, ja tämän takia kehotunnekasvatus-termiä pidetään usein sopivampana kuvaamaan pienten lasten seksuaalikehitystä kuin seksuaalikasvatus-termiä. Vaikka seksuaalikasvatus ja kehotunnekasvatus ovat käsitteinä erittäin läheisiä, voidaan kuitenkin erottaa ne toisistaan. Kehotunnekasvatus painottaa kehon tuntemuksia, tunteiden tunnistamista ja hallintaa sekä itsetuntemuksen kehittämistä, kun taas seksuaalikasvatus käsittelee myös laajemmin seksuaalisuuteen, ihmissuhteisiin, seksuaalioikeuksiin ja -terveyteen liittyviä teemoja.

Kehotunnekasvatuksen merkittävät käsitteet voidaan jakaa kahdeksaan alueeseen: 1) keho ja kehitys, 2) tunteet, 3) läheisyys, itsetunto ja hyvinvointi, 4) ympäristö ja muut ihmiset, 5) hyvinvointi ja terveys, 6) lisääntyminen, 7) normit ja 8) oikeudet (Cacciatore & Ingman-Friberg, 2016). Lapsi on luonnollisesti utelias omaa kehoaan ja muiden kehoaan kohtaan, joten tärkeätä on vahvistaa lapsen minäkuva, kehon arvostusta ja toisten kehon kunnioittamista. Leikkien avulla lapsi tutustuu omaan kehoonsa sekä opettelee omien tunteidensa tunnistamista ja hallintaa. Tärkeää on ymmärtää, että suhteita ja perheitä on monenlaisia, joten lapsi voi myös olla utelias siitä, miten perheet muodostuvat ja vauvat syntyvät. Varhaiskasvatuksen henkilöstön ei missään nimessä kannata ujoitella tai vältellä näitä kysymyksiä ja keskusteluja vaan antaa rehellinen vastaus, tietenkin ottaen huomioon lapsen ikätason.

2.3. Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa

Seksuaalikasvatus mainitaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) vain yhdessä kohdassa (s. 51): "*Lasten ikätasoista uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti.*" Seksuaalikasvatuksen vähäinen maininta varhaiskasvatuksessa viittaa siihen, että pienten lasten seksuaalikasvatus voi olla varhaiskasvatusympäristöissä harvinaista ja

epäjohdonmukaista (Balter ym., 2021). Varhaiskasvatuksen seksuaalikasvatuksen tarpeellisuudesta käydään jatkuvaa keskustelua. Vaikka osa varhaiskasvatuksen opettajista katsoo, että päiväkotikäiset lapset ovat liian nuoria ymmärtämään seksuaalisuutta, monet asiantuntijat puolestaan uskovat, että seksuaalikasvatus tulisi sisällyttää laajemmin varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmaan. Asiantuntijoiden mukaan varhainen seksuaalikasvatus auttaa lapsia omaksumaan terveitä asenteita itseään ja omaa kehoaan kohtaan (Lai, 2006).

Väestöliiton Laseke-tutkimuksessa (Ingman-Friberg & Cacciatore, 2016) kysyttiin kasvatusalan ammattilaisilta ja vanhemmilta seksuaalisuuteen ja seksuaalikasvatukseen liittyvistä asioista, kuten siitä, miten lapset ilmentävät seksuaalisuutta. Tutkimuksessa saatiin tietoa myös ammattilaisten ja vanhempien kokemuksista sekä mielipiteistä. Tutkimuksen tuloksista ilmenee, että ammattilaiset kaipaavat koulutusta seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta. Lisäksi tutkimuksessa havaittiin, että neljä ammattilaista kymmenestä ilmoitti, ettei heillä ole ollut opinnoissaan minkäänlaista koulutusta raskaudesta, hedelmöitymisestä, syntymästä tai seksuaalisuudesta puhumisesta lapsen kanssa sekä turvataitojen opettamisesta lapselle

Brouskeli & Sapountzis (2017) oli tarjonnut tutkimuksessaan opettajaopiskelijoille mahdollisuutta osallistua kurssille, jossa käsiteltiin seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa tulokset osoittivat, että opiskelijat, jotka olivat valinneet ja suorittaneet kurssin varhaislapsuuden seksuaalikasvatuksesta, kokivat aiheen tärkeäksi ja halusivat sisällyttää sen päiväkodin arkeen ja opetukseen. Opiskelijat, jotka eivät olleet käyneet kurssia, viittasivat aiheen olevan epäasiallinen, mikä osoitti heidän haluttomuutensa käsitellä seksuaalisuutta lasten kanssa. Tutkimuksen tulokset korostivat, että opiskelijat tarvitsevat sekä teoreettista että käytännön opetusta aiheeseen liittyen.

Termiä "seksuaalikasvatus" voidaan käyttää viittaamaan lapsen oikeuksiin perustuvaan lähestymistapaan seksuaalikasvatuksessa, jonka tavoitteena on antaa lapsille olennaiset seksuaaliset tiedot, taidot, asenteet ja arvot, joita he tarvitsevat määritelläkseen oman seksuaalisuutensa (Väestöliitto, 2024). Lapsilla on oikeus turvalliseen opetukseen seksuaalikasvatuksesta ja turvataidoista sekä lapsille tulee selittää keskeiset käsitteet ikätason mukaisesti (Ilmonen ym., 2024). Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on myös tarjota lapsille tila, missä he pystyvät ilmaisemaan omaa seksuaalisuuttaan turvallisesti ja pystyvät puhumaan avoimesti seksuaalisuudesta (Apter, 2011).

2.4. Varhaiskasvatusikäisten lasten seksuaalioikeudet

Seksuaalisuus on osa ihmisen ominaisuutta ja ihmiskokemusta, ja siihen liittyvien oikeuksien toteutuminen voi vahvistaa ihmisen identiteettiä ja itsetuntoa, hyvinvointia sekä onnellisuutta (Ilmonen ym., 2024). Siksi on tärkeää, että kaikki voivat tehdä päätöksiä omaan seksuaalisuuteensa, terveyteensä, kehoonsa ja lisääntymiseensä liittyvissä kysymyksissä. Seksuaalioikeudet ovat keskeinen osa ihmisoikeuksia, ja seksuaalioikeuksia on määritellyt usea kansainvälinen taho, kuten esimerkiksi Kansainvälinen perhesuunnittelujärjestöjen liitto (IPPF), Seksuaaliterveyden maailmanjärjestö (WAS), Maailman terveysjärjestö (WHO) ja Gutmacher-Lancetin komissio (Ilmonen ym., 2024).

Väestöliitto on jaotellut seksuaalioikeudet seitsemään eri kategoriaan nojaten kansainvälisiin seksuaalioikeus standardeihin: 1) oikeus omaan seksuaalisuuteen, 2) oikeus tietoon seksuaalisuudesta, 3) oikeus suojella itseään & tulla suojelluksi, 4) oikeus seksuaali- ja lisääntymisterveyspalveluihin, 5) oikeus näkyä, 6) oikeus yksityisyyteen ja 7) oikeus vaikuttaa (Ilmonen ym., 2024). Lasten on tärkeää oppia, että heillä on oikeus vaikuttaa omaan elämäänsä ja tehdä päätöksiä omasta kehostaan sekä seksuaalioikeuksien tukeminen auttaa edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa. Kun lapset tietävät oikeutensa ja ymmärtävät, että heillä on oikeus suojella itseään ja tulla suojelluiksi, he ovat paremmin varustautuneita tunnistamaan seksuaalisesti häiritsevää käyttäytymistä ja kertomaan aikuiselle mahdolliset seksuaaliset häirinnät ja hyväksikäytöt (Ilmonen & Korhonen, 2016).

2.5. Turvataidot seksuaalikasvatuksessa

Turvataidot tarkoittavat taitoja, joiden avulla lapset voivat suojella itseään erilaisissa tilanteissa, kuten väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen yhteydessä (Kauppinen, 2016). Turvataidot auttavat lapsia tunnistamaan ja kunnioittamaan omaa ja toisten kehoa sekä toimimaan turvallisesti. Lapselle tulee opettaa turvataitoja ja selvittää, millainen kosketus on sopivaa ja millainen ei. Aihe voi olla epämiellyttävää ja aikuinen voi haluta välttää keskustelemista hyväksikäytöstä sekä aikuisellekin voi olla epävarmaa, mistä hän voi kertoa lapselle, jotta hän ei pelästyttäisi lasta tai aiheuttaisi turhaa stressiä ja ahdistusta lapselle. Kuitenkin lapsella oikeus taitoihin ja tietoihin, jotka turvaavat ja auttavat häntä navigoimaan tilannetta. On tärkeää opettaa lapselle kehon arvokkaat yksityiset alueet, joihin ei saa koskea ilman lapsen suostumusta. Kerrotaan lapselle, että hänellä on oikeus ja velvollisuus lähteä tilanteesta pois, sanoa "Ei!" ja kertoa aikuiselle tapahtuneesta.

Varhaiskasvatuksessa turvataitojen opetukseen kuuluvat muun muassa uimapuku-, koskettamisen- ja kolmen kohdan sääntö sekä kehon osien nimeäminen, jotka ovat tärkeitä turvataitoja (Cacciatore ym., 2016). Uimapukusääntö tarkoittaa sitä, että uimapuvun alle jäävät alueet ovat yksityisalueita ja lapsen tulee tietää, että alueita ei kuulu näyttää kenellekään ilman, että hän itse suostuu siihen sekä kenenkään ei kuulu koskea näihin alueihin ilman lapsen lupaa. Koskettamisensääntö tarkoittaa vuorostaan sitä, että kosketuksesta voi kieltäytyä, ja jos haluaa koskea jotakuta, ensin tulee kysyä lupa. Kosketus ei ole salaisuus sekä kosketuksen ei kuulu sattua. Kolmen kohdan sääntö on, jos jokin tilanne on pelottava: sano ei, lähde heti pois ja kerro välittömästi aikuiselle. Lapselle on myös tärkeää opettaa kehonosat, kehonosien toiminnot ja että niistä saa puhua vapaasti.

Väestöliitto (2023) on kehittänyt *Kuusi askelta turvaan* -mallin, jonka avulla aikuiset voivat opettaa ja harjoitella lasten kanssa suojautumaan seksuaaliselta häirinnältä. *Kuusi askelta turvaan* -malli sisältää seuraavat askeleet lasten seksuaalisen turvan ja hyvinvoinnin lisäämiseksi: 1) itsetunnon tukeminen, 2) turvataidot ja digiturvataidot, 3) lapsuuden seksuaalisuuden tunnistaminen ja tunnustaminen, 4) sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvän häirinnän ehkäisy, 5) toimintakulttuurin muokkaaminen, 6) pisarapuuttuminen. Tukiessa lapsen itsetuntoa aikuiset rohkaisevat lapsia ilmaisemaan itseään ja tunteitaan, esimerkiksi kannustamalla heitä kokeilemaan uusia asioita. Turvataitojen ja digiturvataitojen opetuksessa lapsille annetaan välineet, joiden avulla he voivat tunnistaa vaaralliset tilanteet ja pyytää apua niin fyysisessä kuin digitaalisessa ympäristössä. Lapsen määritellessä omaa seksuaalisuuttaan aikuiset voivat keskustella lasten kanssa heidän kehostaan ja tunteistaan sekä antaa heille tilaa ilmaista itseään turvallisesti. Lapsille opetetaan, että heidän kehonsa on heidän omansa ja että heillä on oikeus sanoa "ei" epämiellyttäville tilanteille, mikä auttaa ehkäisemään seksuaalista häirintää. On tärkeää luoda ympäristö, jossa lasten turvallisuus ja hyvinvointi ovat etusijalla, esimerkiksi varmistamalla, että kaikki aikuiset ovat tietoisia ja sitoutuneita turvataitojen opettamiseen. Aikuisten vastuulla on puuttua heti havaitessaan häirintää tai epäasiallista käytöstä ja opettaa lapsille, miten he voivat puolustaa itseään ja toisiaan.

3. Tutkimusongelma

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat ymmärtävät seksuaalikasvatuksen keskeiset käsitteet. Haluan myös selvittää, miten opettajaopiskelijat kokevat saaneensa koulutuksen riittävyyden tukemaan heitä seksuaalikasvatukset, seksuaalioikeuksien ja turvataitojen opettamiseen tulevassa työssään varhaiskasvatuksen opettajina. Tutkimus tarkastelee sekä käsitteiden teoreettista ymmärtämistä että konkreettisten opetusvalmiuksien riittävyyttä, jotka yhdessä antavat laajan kuvan siitä, miten nykyinen varhaiskasvatuksen opettajan koulutus valmistaa tulevia opettajia toteuttamaan seksuaalikasvatusta.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittelevät seksuaalikasvatuksen keskeiset käsitteet?
2. Miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat arvioivat koulutuksen valmistaneen heitä seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen tulevassa työssään?

Ensimmäisen tutkimuskysymys on rajattu tarkastelemaan sitä, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittelevät seksuaalikasvatuksen käsitteet. Kysymyksellä pyritään kartoittamaan sitä, millaisia käsityksiä ja tietoja opettajaopiskelijoilla on seksuaalikasvatuksen käsitteistä kuten seksuaalisuus, seksuaalioikeudet ja seksuaaliset turvataidot. Toinen tutkimuskysymys on rajattu tarkastelemaan sitä, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat arvioivat saamansa koulutuksen riittävyyttä seksuaalikasvatuksen opettamiseen tulevassa työssään. Kysymyksellä pyritään tarkastelemaan, kokevatko opiskelijat saaneensa tarvittavat valmiudet ja resurssit aiheesta opettajaopinnoissaan.

4. Menetelmä

Tutkimuksessa hyödynnettiin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä mahdollistaa syvällisen ymmärryksen opiskelijoiden käsityksistä ja kokemuksista seksuaalikasvatuksesta. Laadullisessa tutkimuksessa aineisto koostuu tutkittavien omakohtaisesta kuvauksesta tutkimuksen tutkittavasta ilmiöstä (Puusa, 2020). Tutkimuksen aineisto hankittiin varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoille osoitetulla kyselylomakkeella, jossa on kuusi avointa kysymystä. Opettajaopiskelijoiden näkemykset ovat erityisen tärkeitä, sillä ne tarjoavat arvokasta tietoa heidän valmiuksistaan ja käsityksistään tulevina kasvattajina (ks. Tuomi & Sarajärvi, 2018). Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää tutkimuskohdetta tutkittavien näkökulmasta, mikä tarkoittaa, että pyritään saamaan aineistoa analysoidessa syvälinen käsitys siitä, miten opettajaopiskelijat määrittelevät seksuaalisuuden ja seksuaalikasvatuksen käsitteinä sekä opintojen riittävyyttä aiheesta (Sarajärvi & Tuomi, 2018).

Avoimien kysymysten analysoimiseen käytettiin laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysimenetelmää, jonka tarkoituksena on löytää vastaajien vastauksista aineksia, joiden perusteella voidaan vastata tutkimuskysymyksiin (Puusa, 2020). Kyselyn avoimien kysymysten avulla pyritään tuomaan esille useita erilaisia näkökulmia (Juuti & Puusa, 2020). Tuomi ja Sarajärvi (2018) toteavat, että sisällönanalyysi on tekstianalyysimenetelmä, jossa keskitytään tekstin merkityksiin ja sisältöön. Tätä menetelmää hyödynnetään avoimien kysymysten analysoinnissa, sillä se mahdollistaa syvällisen ymmärryksen muodostamisen vastaajien kirjoittamista mielipiteistä ja kokemuksista. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii tutkimusmenetelmäksi tähän tutkimukseen, koska tarkoituksena on tutkia kyselylomakkeen avointen kysymysten vastausten sisältöä ja pyrkiä ymmärtämään vastaajien mielipiteitä sekä kokemuksia.

Aineistolähtöinen sisällönanalyysin avulla pyrin järjestämään ja tulkitsemaan tutkimusaineistoa niin, että voin tarkastella, miten opettajaopiskelijat ymmärtävät seksuaalikasvatuksen keskeiset käsitteet ja miten riittäväksi he kokevat saamansa opettajakoulutuksen. Sisällönanalyysissa vastaajien vastaukset pelkistettiin ja jaettiin ryhmiin (ks. Puusa, 2020). Ryhmittelyn jälkeen ryhmistä etsittiin niitä yhdistäviä tekijöitä, joiden kautta muodostettiin teemat.

4.1. Osallistujat

Tutkimuksen kohderyhmä koostuu varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelman viimeisen vuosikurssin opiskelijoista sekä maisteriopintonsa aloittavista opiskelijoista. Tämä kohderyhmä valittiin, koska opiskelijoilla on kandidaatin opinnot joko suurimmaksi osaksi tai kokonaan suoritettuna, mikä mahdollistaa realistisemmän arvioinnin varhaiskasvatuksen opettajaopintojen teoreettisesta ja käytännöllisestä riittävydestä.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Osallistujille jaetaan linkki sähköisesti, jonka kautta he pääsevät vastaamaan nimettömästi kyselylomakkeeseen. Kyselyssä ei kerätä henkilötietoja, eikä vastaajia voida tunnistaa yksittäisten vastausten perusteella.

Vapaaehtoisuus ja anonyymiyys varmistavat, että osallistujat voivat ilmaista ajatuksiaan turvallisesti ilman ulkopuolista painostusta (Vilka, 2007). Koska osallistuminen on vapaaehtoista, voidaan tulkita, että tutkimukseen osallistuvat todennäköisesti ne opiskelijat, joita aihe kiinnostaa tai jotka kokevat aiheen merkitykselliseksi varhaiskasvatuksessa. Tämä mahdollistaa sen, että kerätty aineisto heijastaa aidosti osallistujien henkilökohtaisia käsityksiä ja kokemuksia seksuaalikasvatuksesta.

4.2. Tutkimuksen toteutus

Tutkimusaineistoa kerätään kyselylomakkeen avulla, joka sisältää avoimia kysymyksiä (Liite 1). Kyselylomake jaetaan opettajaopiskelijoille sähköisesti, ja he voivat vastata siihen itsenäisesti. Avoimet kysymykset mahdollistavat vastaajien omien tietojen ja kokemusten esille tuomisen sekä monipuolisen ja siten syvällisen tiedon keräämisen opiskelijoiden valmiuksista seksuaalikasvatukseen varhaiskasvatuksessa (ks. Alastalo & Vuori, 2024).

Tutkimuksesta tiedotettiin opiskelijoille etäluennon (Zoom-luennon) yhteydessä, joka nauhoitettiin opiskelijoiden myöhempää käyttöä varten. Tutkimuksen esittely on näin ollut kohderyhmän saavutettavissa sekä reaaliajassa että myös myöhemmin tallenteena. Luennon alussa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta. Kyselylinkki ja tietosuojailmoitus jaettiin luennon alussa sekä jaettiin samanaikaisesti WhatsApp-ryhmässä, joka on kohderyhmän

sisäisen viestinnän kanava. WhatsApp valittiin täydentäväksi kanavaksi, jotta kyselyn tavoitettavuus olisi mahdollisimman laaja.

Tutkimuksen esittelyn jälkeen kyselyä oli tarkasteltu 73 kertaa, mutta kuitenkin vain neljä vastausta oli jätetty. Vastausprosentti on 4 % laskettuna koko vuosikurssin opiskelijamäärästä. Tutkimuksen vastausprosentin parantamiseksi opiskelijoille lähetettiin kyselystä muistutusviesti viestintäkanavana toimineessa WhatsApp-ryhmässä. Ryhmässä ei ollut lähetetty muita viestejä alkuperäisen kyselylinkin jakamisen jälkeen, joten osallistujilla oli selkeä mahdollisuus löytää kaikki tarvittava tieto ilman häiriöitä tai epäselvyyksiä. Muistutuksessa korostettiin vastaamisen vapaaehtoisuudesta, anonymiteetistä sekä siitä, että tutkimuksen tavoitteena on kerätä riittävä aineisto kandidaatintutkielmaa varten. Muistutusviestin jälkeen saatiin kaksi vastausta lisää (vastausprosentti 6 %) Aineiston kartuttamiseksi tutkimus esiteltiin myös varhaiskasvatuksen maisteriopiskelijoille. Esittelyssä käytettiin samaa lähestymistapaa kuin aiemmin: tutkimuksen tarkoitus, kyselylinkki ja tietosuojailmoitus esiteltiin kattavasti. Maisteriopiskelijat eivät vastanneet kyselyyn.

4.3. Aineiston analyysi

Kyselyllä hankittua aineistoa analysoidaan laadullisen sisällönanalyysimenetelmän avulla. Sisällönanalyysi sopii hyvin avoimista kysymyksistä kerätyn aineiston tarkasteluun, koska sen avulla voidaan pelkistää, ryhmitellä ja tulkita vastausten sisältöä teemoittain (Koski, 2020). Ensin aineistoa luetaan läpi useaan kertaan, jotta saadaan kokonaiskuva vastausten sisällöstä. Tämän jälkeen vastaukset pelkistetään ja koodataan ryhmiin, ryhmät jaotellaan pienempiin ryhmiin ja lopuksi ryhmistä muodostuu teemoja. Analyysiprosessi toistetaan jokaisen kyselylomakkeen kysymyksen vastausten kohdalla.

Analyysi voidaan jakaa kolmeen vaiheeseen: 1) aineiston lukeminen, 2) pelkistäminen ja ryhmittely ja 3) ryhmittelystä teemoiksi (Puusa, 2020). Aineiston pelkistäminen auttaa rajaamaan laajaa aineistoa: esimerkiksi lauseet pelkistetään yksittäisiksi ilmauksiksi, luokitellaan ryhmiksi, jotka ryhmitellään teemoiksi (Puusa, 2020). Aineistopohjaisen sisällönanalyysin teema jaon tarkoituksena on löytää kyselylomakkeen vastauksista aineksia, joiden perusteella voidaan vastata tutkimuskysymyksiin (Koski, 2020). Ryhmittelyssä muodostettujen ryhmien tarkastelussa etsittiin niitä yhdistäviä tekijöitä, joiden kautta muodostettiin teemat. Kun alustava kokonaiskuva aineistosta on muodostettu, se pilkottaa osiin ja tarkastellaan yksityiskohtaisemmin. Tämän jälkeen teemojen analyysin ja tulkinnan pohjalta tutkija alkaa kirjoittaa tutkimuksensa johtopäätöksiä. Tutkijan kirjoittaessa

johtopäätöksiä hän kokoaa yhteen teemoista löytyneet tulkinnat ja analysoi, miten niiden perusteella voidaan vastata tutkimuskysymykseen (Koski, 2020).

5. Tutkimusetiikka

Tutkimustuloksia käytetään ainoastaan tähän tutkimukseen, ja aineisto säilytetään tutkimuksen ajan, jonka jälkeen se hävitetään turvallisesti. Tutkijan vastuulla on tutkimuksen toteutuksen aikana varmistaa, että tutkimus noudattaa eettisen tutkimuksen periaatteita ja tietosuojalainsäädäntöä. Tutkimus on toteutettu noudattaen Suomen Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK, 2023) eettisiä periaatteita ja EU:n yleisiä tietosuoja-asetuksia, jotka painottavat tutkittavan yksityisyyden, itsemääräämisoikeuden ja vapaaehtoisuuden kunnioittamista. Tutkijan hyviä piirteitä on rehellisyys, vastuunkanto, luotettavuus ja arvostettavuus. Luotettavuus tarkoittaa tutkimuksen laadukasta suunnittelua ja toteutusta. Rehellisyys merkitsee, että tutkimus on objektiivista ja puolueetonta, ja tutkimustulokset raportoidaan täydellisesti ilman salaamista. Arvostus viittaa tieteellisen toiminnan, yhteisön, kulttuurin ja ympäristön kunnioittamiseen.

Tuomen ja Sarajärven (2018) mukaan tutkija ei noudata hyvää tieteellistä käytäntöä eikä näin ollen osoita arvostusta aiempien tutkimusten tekijöille ja tuloksille, mikäli tutkijan viittaukset aiempiin tutkimuksiin ovat riittämättömiä. Tutkimuksessa on tärkeää kantaa vastuu kaikista vaiheista, aina ideasta ja toteutuksesta julkaisemiseen ja sen vaikutuksiin. Asiantuntija- ja arviointitehtävissä on kunnioitettava tekijöiden ja hakijoiden oikeuksia, jotka liittyvät esimerkiksi ideoihin, tutkimusaineistoihin tai tulkintoihin. Tutkimuksen esittely ja tiedotus tehtiin huolehtien, että kaikilla osallistujille tarjottiin yhtäläiset mahdollisuudet saada tietoa tutkimuksesta ja osallistua vapaaehtoisesti. Vastaaminen kyselyyn tulkittiin tietoisena ja vapaaehtoisen suostumuksen merkinä.

Tutkijan on annettava tutkimukseen osallistuvalla tiedot heidän oikeuksistaan ja muista käsittelyyn liittyvistä asioista (GDPR, *General Data Protection Regulation*, 2016). EU:n yleisessä tietosuoja-asetuksessa on todettu, että tutkimuksen tiedot on esitettävä ymmärrettävästi, selkeästi ja tiedot tulee olla helposti saatavilla. Tutkimuksen tulee siis olla läpinäkyvää, informatiivista ja osallistujien oikeudet ovat tuotu esille yksityiskohtaisesti tutkimuksen aineiston keräämistä ja käyttöä varten. Tutkimukseni aikana olen antanut osallistujille selkeät tiedot heidän oikeuksistaan ja jakanut tietosuojailmoituksen, jossa on yksityiskohtaisesti kerrottu tutkimusaineiston käsittelyn tärkeistä ja oleellisista periaatteista mm. tutkimuksen vastuulliset johtajat, yhteyshenkilö, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, käsittelyyn osallistuvat henkilöt ja tutkimuksen kohdejoukko sekä tutkimusaineiston käsittelyn oikeusperuste.

Suomen tietosuojalaissa on määrätty tutkijan vastuulle huolehtia siitä, että tutkimukseen osallistuvan tietoja ei luovuteta tai aseteta saataville siten, että tietty henkilö on niistä tunnistettavissa (Tietosuojalaki, 2018). Tutkijan vastuulla on informoida osallistujia heidän oikeuksistaan sekä huolehtia oikeuksien toteutumisesta. Kaikki kerätyt tiedot tutkimuksessani käsitellään anonyymisti, eikä tutkimusaineistosta voida tunnistaa yksittäisiä osallistujia. Tutkimuksen aikana kerätty aineisto tallennetaan Turun yliopiston Seafire-palvelimille. Aineiston keruussa ja käsittelyssä varmistetaan, että osallistujien henkilökohtaiset tiedot eivät päädy julkisiksi tai saataville tavalla, joka voisi johtaa tunnistamiseen.

Tutkimukseni aikana olen pyrkinyt viestinnässään tiedottamaan tutkimuksen tavoitteesta ja osallistujien oikeuksista. Tutkimuksen aikana viestinnässä on myös painotettu anonymiteettiä ja vapaaehtoisuutta. Tutkimukseni aikana olen myös aktiivisesti jakanut tietosuojailmoitusta (Liite 2) ja neuvonut osallistujia lukemaan tietosuojailmoituksen ennen kuin he osallistuvat tutkimukseen (ks. Vilkka, 2007). Tietosuojailmoitus sisälsi tiedot tutkimuksen tietojen käsittelystä, vastuhenkilöistä ja osallistujien oikeuksista. Tietosuojailmoitus on tärkeää tutkimuksen kannalta, sillä se suojelee tutkimukseen osallistujia ja myös itse tutkijaa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Toteuttaessani omaa tutkimustani olen tietoinen siitä että, tutkimustani säätelee lait, ihmisoikeudet ja tutkimuseettiset ohjeet ja standardit.

6. Tulokset

Tulososiossa esittelen tutkimuksen tulokset kahdessa pääkategoriassa: käsitteiden ymmärtäminen ja käytännön kokemukset. Ensimmäiseksi tarkastelen vastaajien käsityksiä seksuaalikasvatuksen keskeisistä käsitteistä. Tämä osio sisältää seksuaalikasvatuksen määritelmän, jossa painottuvat kehotuntemus, itsetuntemus, ikätasoinen opetus sekä moninaisuuden ja yksilöllisyyden tukeminen. Lisäksi käsittelen seksuaalioikeuksia, jotka vastaajien mukaan liittyvät muun muassa oikeuteen kehorauhaan, koskemattomuuteen, turvallisuuteen, tiedonsaantiin ja yksilöllisyyteen. Tämän jälkeen siirryn turvataitoihin, joita pidetään olennaisena osana seksuaalikasvatusta, erityisesti kehonrajojen, turvallisuuden, itsemääräämisoikeuden ja avoimen kommunikoinnin näkökulmista.

Toisessa osiossa käsittelen vastaajien kokemuksia seksuaalikasvatuksesta osana opintojaan. Ensin tarkastelen heidän näkemyksiään teoreettisen tiedon saamisesta, jota valtaosa pitää riittämättömänä tai puutteellisena. Seuraavaksi käsittelen käytännön kokemuksia, joita vastaajien mukaan on saatu hyvin vähän tai ei lainkaan. Lopuksi tarkastelen vastaajien kokemusta omista valmiuksistaan käsitellä seksuaalikasvatusta tulevassa työssään, ja tulosten perusteella suurin osa kokee, että heidän saamansa koulutus ei ole antanut heille riittäviä valmiuksia tähän.

6.1 Opiskelijoiden määritelmät seksuaalikasvatuksen käsitteistä

Tutkimuksen aineisto kerättiin kyselyllä ja koostuu kuuden varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijan vastauksista. Kyselyllä saatiin vastauksia molempiin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Aineiston analyysi toteutettiin laadullisella aineistolähtöisellä sisällönanalyysi-menetelmällä, jossa vastaukset pelkistettiin, luokiteltiin ja ryhmiteltiin teemoihin. Seuraavaksi esitetään tutkimustulokset siitä, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittivät seksuaalikasvatuksen käsitteet: tähän lista käsitteistä.

Seksuaalikasvatus

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys oli: *Miten määrittelisit käsitteen seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksen yhteydessä?* Vastaajat määrittelevät seksuaalikasvatuksen varhaiskasvatuksessa laaja-alaisena kokonaisuutena (Taulukko 3). Vastauksissa korostuvat kehotuntemus, itsetuntemus, ikätasoinen opetus sekä moninaisuuden ja yksilöllisyyden

tukeminen. Vastaajat pitävät seksuaalikasvatuksen keskeisinä arvoina lapsen kehon ja rajojen kunnioitusta sekä turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämistä. Tulokset ensimmäiseen kysymykseen on koottu.

Neljä vastaajaa mainitsee teemoja, kuten kehotietoisuuden ja turvataidot. Esimerkiksi yksi vastaajista kuvailee, että lapsille opetetaan, "*millainen koskeminen on sallittua ja millainen ei*". Kehon rajojen kunnioittaminen ja turvallisuuden korostaminen toistuvat selvästi. Vastaajat painottavat, että varhaiskasvatuksessa lapsia tulisi ohjata oman ja muiden kehon ja rajojen kunnioittamiseen. Tämä näkyy esimerkiksi eräässä vastauksessa:

Varhaiskasvatuksessa opetetaan/ohjataan lapsia oman ja muiden kehon ja rajojen kunnioittamiseen. Ei oleteta, vaan annetaan jokaiselle rauha ja mahdollisuus olla omia itsejään.

Yksi vastaaja yhdistää seksuaalikasvatuksen siisteyskasvatukseen sekä itsetuntemuksen, itsensä kunnioittamisen ja omien rajojen tunnistamiseen ja näiden rajojen vahvistamiseen. Siisteyskasvatuksella on tärkeä rooli seksuaalikasvatuksessa erityisesti lapsen hyvinvoinnin tukemisessa, sillä se auttaa lasta ymmärtämään kehoaan, huolehtimaan itsestään ja hahmottamaan henkilökohtaisia rajojaan arjen tilanteissa. *Se nivoutuu itsestä huolehtimiseen, itsensä kunnioittamiseen ja omien rajojen tunnistamiseen liittyviin asioihin. Se pitää sisällään siisteyskasvatusta yms. asioista riippuen lapsen iästä.*

Kaksi vastaajaa painottaa, että seksuaalikasvatuksen tulisi olla ikätasoinen. Esimerkiksi yksi vastaajista tuo esiin, että lapsille tulee vastata kysymyksiin "*mahdollisimman totuudenmukaisesti mutta ikätasoisesti*". Lisäksi kaksi vastaajaa nostaa esille seksuaalisuuden ja sukupuolien moninaisuuden sekä yksilöllisyyden kunnioittamisen. *Vaikea kysymys. Seksuaalisuutta, sukupuolien käsittelyt, seksuaalinen suuntautuminen, seksuaalinen koskemattomuus.*

Taulukko 3.*Käsitteen seksuaalikasvatus määrittely.*

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
-------	--------	---------	------------------

Seksuaali- kasvatus	Kehotietoisuus ja turvataidot	Korostetaan kehotuntemusta ja turvataitojen opettamista.	4 (V1, V3, V4, V6)
	Siisteyskasvatus	Painotetaan oman kehon rajojen kunnioittamista ja omasta kehosta huolehtimista	1 (V3)
	Ikätasoinen opetus ja tiedon jakaminen	Seksuaalikasvatus sisältää lapsille suunnattua, ikätasoisista tietoa.	2 (V1,V3)
	Seksuaalinen moninaisuus ja yksilöllisyys	Seksuaali-kasvatuksen tulee tukea lapsen oikeutta olla oma itsensä ja huomioida moninaisuus.	2 (V2,V5)

Lapsen seksuaalioikeudet

Kyselylomakkeen toinen kysymys oli: *Mitä ovat varhaiskasvatuskäisen lapsen seksuaalioikeudet?* Keskeiset teemat lasten seksuaalioikeuksissa ovat kehorauha, koskemattomuus ja turvallisuus, mutta myös tiedonsaanti ja yksilöllisyyden kunnioittaminen. Vastaajat huomioivat lasten seksuaalioikeuksissa sekä fyysiset että emotionaaliset tarpeet. Teemat täydentävät toisiaan luoden kokonaisvaltaisen käsityksen seksuaalioikeuksista varhaiskasvatuksen kontekstissa. Kehorauha ja koskemattomuus korostuvat useimmissa vastauksissa. Vastaajat painottavat lapsen oikeutta päättää kehoonsa liittyvistä asioista, mikä on keskeinen osa seksuaalioikeuksia. *Lapsella oikeus päättää omasta kehosta, kuka koskee ja miten, esim. Päiväunilla silittäminen jne.* Vastauksissa korostetaan lapsen itsemääräämisoikeutta tarkoittaen sitä, että lapsella on oikeus omaan kehoon ja valta päättää kuka koskee sekä millainen kosketus on hänelle mieluista (esim. hali, silittäminen). Esimerkiksi yksi vastaaja mainitsee "*oikeuden kehorauhaan*".

Yksi keskeisimmistä teemoista, joka nousee esiin vastaajien vastauksissa, on turvallisuus. Erityisesti turvallisen ympäristön merkitys korostuu lapsen seksuaalioikeuksien kannalta. *Oikeus turvallisuuteen. Oikeus turvalliseen ympäristöön. Oikeus saada tietoa omasta kehosta. Oikeus tietoon omista rajoista ja niiden kunnioittamisesta. Oikeus tulla kuulluksi.* Lapsen oikeus turvallisuuteen ja oikeus saada tietoa kehostaan ja rajoistaan kietoutuvat yhteen, sillä tieto auttaa lasta ymmärtämään omia oikeuksiaan ja vahvistaa hänen turvallisuuden tunnettaan. Monissa vastauksissa painotetaan myös kehoon ja rajoihin liittyvän tiedon merkitystä. Tulosten perusteella voidaan todeta, että sensitiivinen ja turvallinen ympäristö, jossa seksuaalisuudesta voidaan puhua avoimesti, on lapselle tärkeä. Tällaisessa

ympäristössä lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi, uskaltaa esittää kysymyksiä, tutkia omaa kehoaan ja keskustella aikuisen kanssa.

Teemat oikeus yksilöllisyyteen ja oikeus mielipiteen ilmaisemiseen ja tulla kuulluksi korostuvat vastauksissa. Lapsen seksuaalioikeudet nähdään tasavertaisina muiden kanssa, ja yksilöllisyyttä arvostetaan. *Seksuaalinen koskemattomuus. Oikeus omaan seksuaalisuuteen. Tieto seksuaalisuudesta.* Lapsella on oikeus ilmaista ajatuksiaan ja saada hyväksyntää omalle identiteetilleen. *Lapsi saa tutkia itseään oppia ja oivaltaa omasta kehostaan erilaisia tunteuksia.* Samalla seksuaalinen koskemattomuus ja oikeus omaan seksuaalisuuteen nousevat keskeisiksi teemoiksi. Lapsella on myös oikeus saada tietoa seksuaalisuudesta. Nämä teemat liittyvät vahvasti lapsen oikeuteen itse määrittellä ja tutkia omaa seksuaalisuuttaan turvallisessa ja hyväksyvässä ympäristössä.

Taulukko4.

Käsitteen seksuaalioikeuksien määrittely.

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
Seksuaali-oikeudet	Oikeus kehonrauhaan	Lapsen oikeus koskemattomuuteen ja siihen, ettei hänen kehoaan loukata.	3 (V1, V5, V6)
	Oikeus turvallisuuteen	Lapsella tulee olla ympäristö, jossa hänen fyysiset ja emotionaaliset rajansa säilyvät turvattuina.	1 (V4)
	Oikeus tietoon ja oppimiseen	Lapsella on oikeus ymmärtää kehonsa ja oppia omista rajoistaan ja kehotietoisuudestaan.	3 (V5, V2, V4)
	Oikeus yksilöllisyyteen	Lapsen seksuaalioikeudet nähdään tasavertaisina muiden kanssa, ja yksilöllisyyttä arvostetaan.	3 (V3, V6, V5)
	Oikeus mielipiteen ja tulla kuulluksi	Lapsella on oikeus ilmaista ajatuksiaan ja saada hyväksyntää omalle identiteetilleen.	2 (V6, V4)

Turvataidot seksuaalikasvatuksessa

Kyselylomakkeen kolmas kysymys oli: *Miten määrittelisit käsitteen turvataidot seksuaalikasvatuksen yhteydessä?* Tutkimuksen tulokset osoittivat, että turvataidot nähdään tärkeänä osana seksuaalikasvatusta, jossa keskeiset teemat ovat kehonrajat, turvallisuus, itsemääräämisoikeus ja avoin kommunikointi. Kehonrajat ja itsemääräämisoikeus ovat

keskeisiä teemoja turvataidoissa. Esimerkiksi yksi vastaajista mainitsee vastauksessaan *"Harjoitellaan sanomaan EI"*, mikä kuvastaa tärkeää osa-aluetta turvataidoissa, nimittäin itsemääräämisoikeuden ja kehonrajat ymmärtämisen harjoittelua. Tämä on olennainen taito, jonka avulla lapsi oppii puolustamaan itseään ja tekemään selväksi, mitä hän ei hyväksy. Yksi yleisesti käytetty tapa opettaa lapselle kehon suojattuja alueita on niin sanottu "uikkarialue", joka mainitaan myös yhdessä vastauksessa. *Lapsi tietää, ettei kaikilla ole oikeutta koskettaa häntä uikkarialueelle, eikä hän saa koskettaa toisia.* Tämä käsite auttaa lasta ymmärtämään, mitkä kehon osat ovat yksityisiä ja kenenkään ei tule koskea niihin ilman lupaa. "Uikkarialue" on konkreettinen tapa opettaa kehon rajojen kunnioittamista.

Turvallisuus on keskeinen teema turvataidoissa. Vastaajat painottavat, että turvataidot auttavat lasta ymmärtämään oikeutensa kehon koskemattomuuteen ja sen, ettei ei-toivottu kosketus ole sallittua. *Seksuaalisen uhkan lähestyessä, otetaan käyttöön turvataidot.* Tämä korostaa sekä lapsen kykyä itsensä suojelemiseen ja hänen oikeuttaan olla turvassa omassa ympäristössään. Turvallisuuden korostaminen ei ole vain fyysisten rajojen asettamista, vaan siihen kuuluu myös emotionaalinen turvallisuus. Vastaajat pitivät turvataitojen opettamista myös osana ennaltaehkäisyä, ei vain reaktiona uhkaavissa tilanteissa. *Harjoitellaan sanomaan Ei. Lapsi saa tietoa omasta kehostaan ja siitä mihin erityisesti muut eivät saa koskea. Oikeus turvalliseen ympäristöön, jossa lapsi oppii ja kehittyy.*

Avoin kommunikointi on keskeinen osa turvataitojen opetusta. Vastaajat korostavat, että lapselle on tärkeää luoda ympäristö, jossa hän voi keskustella avoimesti omista tunteistaan ja kokemuksistaan. Tällaisessa ilmapiirissä lapsi voi tuntea olonsa turvalliseksi ja luottavaiseksi kertoa aikuisille epäasiallisista tilanteista. Avoimen keskustelun tukeminen edistää lapsen itsetuntoa ja varmuutta siitä, että hänellä on oikeus puhua omista kokemuksistaan ilman pelkoa tuomitsemisesta.

Taulukko5.

Käsitteen turvataidon määrittely.

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
Turvataidot	Kehonrajat ja koskemattomuus	Lapsi oppii, että hänellä on oikeus määritellä kehorajansa, ja muiden tulee kunnioittaa niitä.	3 (V1, V3, V4)
	Turvallisuus	Turvataidot luovat ympäristön, jossa lapsen koskemattomuus ja turvallisuus ovat etusijalla.	3 (V1, V2, V4)

	Itsemääräämisoikeus	Lapselle opetetaan sanoittamaan omat rajansa ja vastustamaan ei-toivottua kosketusta.	2 (V4, V5)
	Avoin kommunikointi	Lapsi saa valmiuksia kertoa aikuiselle, jos hän kokee turvattomuutta tai koskemattomuutta.	2 (V1, V4)

6.2 Opiskelijoiden arviot koulutuksen riittävydestä

Seksuaalikasvatuksen teoreettiset mallit

Kyselylomakkeen neljäs kysymys oli: *Miten opinnoissasi on käsitelty seksuaalikasvatuksen teoreettisia malleja?* Noin 83 % vastaajista arvioi, että varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksessa ei ole käsitelty seksuaalikasvatuksen teoreettisia malleja riittävästi tai ollenkaan. Eräs vastaaja oli kirjoittanut, että *’ei ollenkaan’* ole saanut opetusta seksuaalikasvatuksen teoreettisista malleista ja aiheen olevan vieras varhaiskasvatuksen näkökulmasta. *Ei ollenkaan. Aihe on itselleni vieras varhaiskasvatuksen näkökulmasta.*

Aineistosta nousee vahva tarve kehittää koulutusta kattavammaksi tällä osa-alueella. Yhdessä vastauksessa nostetaan esille, että *’tarvetta olisi’* lisätä koulutusta aiheesta. Kyseinen vastaaja koki haasteeksi vastata kysymykseen, sillä koki aiheen olevan vieras ja aiheeseen liittyvän koulutuksen olleen vähäistä. *En osaa tähän vastata. Onko näitä edes käsitelty opinnoissa? Jos on niin hyvin lyhyesti ja mieleen ei ole jäänyt. Tarvetta olisi.*

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että seksuaalikasvatuksen teoreettisten mallien käsittely varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksessa on jäänyt vähäiseksi tai jopa olemattomaksi useimpien vastaajien mielestä. Monet vastaajat mainitsevat, että he eivät ole saaneet opetusta näistä malleista lainkaan tai että aihe on ollut heille vieras varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Taulukko 6.

Seksuaalikasvatuksen teoreettisten mallien käsittely opinnoissa.

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
-------	--------	---------	------------------

Teoreettiset mallit opinnoissa	Käsittelyn puute	Vastaajat kokevat, ettei seksuaalikasvatuksen teoreettisia malleja ole käsitelty lainkaan	5 (V1, V2, V3, V4, V5)
	Koulutuksen kehittämistarve	Vastaaja koki aiheen olevan vieras ja koulutuksen olevan riittämättömät.	1 (V6)

Käytännön kokemukset seksuaalikasvatuksesta

Kyselylomakkeen viides kysymys oli: *Millaisia käytännön kokemuksia olet saanut seksuaalikasvatuksesta opintojesi aikana?* Noin 67 % vastaajista kokee, ettei heillä ole ollut lainkaan käytännön kokemuksia seksuaalikasvatuksesta opintojen aikana. Yksi vastaajista kirjoittaa: *En ole saanut minkäänlaisia.* Myös toinen vastaaja kirjoittaa: *En mitään.* Tuloksissa myös ilmenee, että vastaajien kokemukset rajoittuvat yksittäiseen opiskelijan esitykseen. *Ei juuri mitään. Yhden opiskelijan tekemän kehotunnekasvatuksen esitelmän muuten en mitään.*

Vain yksi vastaaja toi esille kokemuksen, jossa nousee esille kokemusta seksuaalikasvatuksesta. Hän kuvasi havaintojaan lasten erilaisista tavoista ilmaista läheisyyttä. Vastaaja kirjoitti vastauksessaan: *Jokaisen ihmisen oikeus koskemattomuuteen. Osa lapsista tulee halaamaan, osa haluaa istua sylissä, toiset eivät. Kunnioitetaan jokaisen omaa tahtoa näissä asioissa.* Tämä vastaus kuvastaa sensitiivistä suhtautumista lasten kehoon ja osoittaa, että seksuaalikasvatuksessa ja vuorovaikutuksessa on tärkeää huomioida jokaisen lapsen yksilölliset rajat ja toiveet, erityisesti fyysisen kosketuksen osalta.

Taulukko7.

Seksuaalikasvatuksen käytännön kokemusten tarkastelu opinnoissa.

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
Seksuaalikasvatuksen käytännön kokemukset	Käytännön kokemusten puute	Vastaajat kokevat, etteivät ole saaneet käytännön kokemuksia seksuaalikasvatuksesta.	4 (V1, V2, V3, V6)
	Kokemusten vähäisyys	Yksittäinen opiskelijan tekemä esitelmä mainitaan kokemuksena.	1 (V4)

	Koskemattomuuden kunnioittaminen käytännön tasolla.	Lasten koskemattomuuden ja henkilökohtaisen tahdon kunnioittaminen mainitaan konkreettisenä kokemuksena.	1 (V5)
--	---	--	--------

Seksuaalikasvatuksen toteuttaminen varhaiskasvatuksenopettajan työssä

Kyselylomakkeen kuudes kysymys oli: Miten mielestäsi opintosi ovat valmistaneet sinua käsittelemään seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksen opettajan ammatissa. Vastaajat kokevat, että varhaiskasvatuksenopettajakoulutus ei ole valmistanut heitä riittävästi seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen työssään. Suurin osa vastaajista mainitsee, että aihetta on käsitelty opinnoissa huonosti, puutteellisesti tai ei lainkaan. *Emme ole käyneet seksuaalikasvatusta lähes ollenkaan koulussa.*

Kaksi vastaajaa nostaa esiin riittämättömyyden valmiuksien antamisessa opiskelijoille työelämää varten. Esimerkiksi yksi vastaajista toteaa: *"Ei paljoankaan ole tullut eväitä tähän."* Tämä viittaa siihen, että seksuaalikasvatuksen käsitteleminen opintojen aikana ei ole antanut riittävästi käytännön työkaluja tuleville opettajille kohdata tätä aihetta työelämässä. *Eivät ole valmistaneet käsittelemään asiaa. Opinnoissa ei ole käsitelty aihetta tai hyvin vähän.*

Lisäksi yksi vastaaja tuo esille aiheen tärkeyden ja huolen seksuaalikasvatuksen käsittelyn puutteellisuudesta opintojen aikana. Hän kokee, että aihe ei ole saanut riittävästi huomiota ja näin ollen siitä ei ole muodostunut selkeää käsitystä. Kyseinen vastaaja on kirjoittanut: *Todella huonosti, sillä en itse koe, että aihetta olisi käsitelty tarpeeksi tai edes niin, että siitä olisi muodostunut käsitys. Aihe on kuitenkin tärkeä ja opinnoissa sitä tulisi käsitellä.*

Taulukko8.

Opintojen valmiudet seksuaalikasvatuksen opettamiseen.

Teema	Ryhmät	Selitys	Vastaajien määrä
	Opetuksen puutteellisuus	Seksuaalikasvatusta ei ole käsitelty opinnoissa lainkaan tai hyvin vähän	4 (V1, V2, V3, V4)

Opintojen valmiudet	Valmiuksien riittämättömyys	Opetus ei ole antanut riittäviä eväitä seksuaalikasvatuksen käsittelyyn	2 (V5, V3)
	Aiheen tärkeys	Yksi vastaaja korostaa, että aiheen käsittely on tärkeää ja sen laiminlyönti opinnoissa on ongelmallista	1 (V6)

7. Pohdinta

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat ymmärtävät seksuaalikasvatuksen keskeiset käsitteet, kuten seksuaalikasvatus, turvataidot ja lasten seksuaalioikeudet. Lisäksi tutkimuksessa selvitettiin, miten opettajaopiskelijat kokevat koulutuksensa valmistaneen heitä seksuaalikasvatuksen opettamiseen varhaiskasvatuksessa.

7.1 Johtopäätökset

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa voidaan todeta, että ammattiin valmistuvat varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittivät laajasti ja kattavasti käsitteet seksuaalikasvatus, lasten seksuaalioikeudet ja turvataidot. Cacciatore ja Ingman-Friberg (2016) toteavat, että seksuaalikasvatuksessa keskeisintä on ikätasoisuus ja oikea-aikaisuus. Opiskelijat ovat ymmärtäneet seksuaalikasvatuksessa tärkeäksi periaatteeksi ikätasoisien opetuksen, jossa lapsille kerrotaan asioita, joita he kykenevät ymmärtämään, jolloin tavoitteena on tukea lapsen kehitystä.

On kuitenkin tärkeää huomioida, eräs opiskelijoista koki seksuaalikasvatuksen määrittelemisen vaikeaksi. Tämä havainto voi heijastaa sitä, että seksuaalikasvatukseen liittyvät käsitteet, kuten "seksuaalisuus", eivät ole kaikille varhaiskasvatuksen opiskelijoille täysin selkeitä. Lisäksi tämä voi kanssa viitata siihen, kuinka seksuaalikasvatukseen liittyvät käsitteet eivät ole vielä vakiintuneet varhaiskasvatuksen kontekstissa. Varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoille tulisikin tarjota selkeää ja kattavaa seksuaalikasvatukseen liittyvää koulutusta, jotta he oppisivat ymmärtämään seksuaalisuuden eri ulottuvuudet ja soveltamaan niitä käytännössä varhaiskasvatuksenopettajina.

Seksuaalioikeuksien osalta tutkimuksen tulokset havainnoivat, kuinka vastaajat painottavat lasten seksuaalioikeuksien olevan oikeus turvalliseen ympäristöön, avoimeen kommunikointiin seksuaalisuudesta, oikeuteen tietoon sekä oikeuteen omaan kehoon ja kehonrauhaan. Tulokset viittaavat siihen, että vastaajat ovat tietoisia lasten seksuaalioikeuksista ja ymmärtävät niiden merkityksen seksuaalikasvatuksessa. Tutkimuksen tuloksia tarkastellessa voidaan havainnoida, kuinka vastaajat painottavat turvataitojen olevan kehonrajojen hahmottamista, kehon koskemattomuutta ja turvallisuutta koskevinä taitoina, jotka tukevat lapsen itsemääräämisoikeutta. Varhaiskasvatuksessa turvataitojen opetukseen

kuuluvat muun muassa uimapuku-, koskettamisen- ja kolmen kohdan sääntö sekä kehon osien nimeäminen, jotka ovat tärkeitä turvataitoja (Cacciatore ym., 2016). Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen, että vastaajat ymmärtävät turvataitojen merkityksen lapsen kehonrajojen hahmottamisessa, kehon koskemattomuudessa ja turvallisuuden edistämisessä. Kaikki tutkimukseen osallistuneet varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat eivät määritelleet turvataitojen käsitettä. Tämä voi heijastaa epävarmuutta käsitteen määrittelyssä tai vaikeutta lähestyä aihetta seksuaalikasvatuksen kontekstissa.

Tulosten mukaan opiskelijat kokevat, että eivät ole saaneet opintojensa aikana lainkaan teoreettista opetusta seksuaalikasvatuksesta. Tämä viittaa siihen, että seksuaalikasvatus ei näyttäyty osana varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen kurssitarjontaa tai sitä ei ole sisällytetty mihinkään jo olemassa olevaan kurssiin, mikä voi vaikuttaa opiskelijoiden valmiuksiin puhua aiheesta työssään ja toteuttaa pedagogista toimintaa liittyen seksuaalikasvatukseen. Cacciatore ja Korteniemi-Poikela (2015) kirjoittavat, että seksuaalikasvatuksen teemat kuuluvat koulun ja varhaiskasvatuksen toimintakulttuuriin varsinkin, kun yhteisössä pohditaan arvostavaa ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa vuorovaikutusta. Onkin aiheellista pohtia, miksi seksuaalikasvatus ei ole saanut vakiintunutta asemaa varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelmassa.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että suurin osa vastaajista kokee, ettei heille ole kertynyt opintojen aikana lainkaan kokemusta seksuaalikasvatuksesta. Kuitenkin kokemusta on voinut syntyä esimerkiksi työharjoittelujen tai sijaisuuksien kautta, mikäli opiskelija on tehnyt niitä opintojensa ohella. Tämä viittaa siihen, että koulutus ei välttämättä valmista opiskelijoita riittävästi tai lainkaan tunnistamaan, mitä seksuaalikasvatus käytännössä tarkoittaa. Lapsi ilmaisee seksuaalisuuttaan leikin kautta, kuten koti- tai lääkärileikeissä, joissa hän tutkii kehojen erilaisuutta (Kangaskoski, 2016). Seksuaalikasvatusta on tunteista puhuminen, ihmissuhteet, erilaiset perheet, kehon osien nimeäminen ja niiden tutkiminen sekä omasta hygieniasta huolehtiminen. Näin ollen on mahdollista, että jokainen vastaaja on saanut kokemuksia seksuaalikasvatuksesta esimerkiksi opetusharjoittelussa mutta he eivät osaa luokitella näitä kokemuksia osaksi seksuaalikasvatusta.

Yhteenvetona tutkimuksen havainnot korostavat koulutuksen tärkeyttä seksuaalikasvatuksen käsitteiden ymmärtämisessä ja sen soveltamisessa käytännön työssä varhaiskasvatuksessa. Vastaajat pystyivät kattavasti ja selkeästi määrittelemään keskeisiä käsitteitä seksuaalikasvatuksessa. Kuitenkin tietyt kysymykset ja käsitteet osoittautuivat haasteeksi vastata, mikä viittaa siihen, että selkeä ja kattava koulutus voi parantaa opettajaopiskelijoiden valmiuksia käsitellä seksuaalisuuden, turvataitojen ja seksuaalioikeuksien teemoja.

Koulutuksen syventäminen voi myös auttaa opettajaopiskelijoita tuntemaan olonsa varmemmiksi ja valmiimmiksi käsittelemään näitä aiheita moninaisten ja mahdollisesti herkkiäkin tilanteita kohdatessaan.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkielmanteoreettinen tausta sisältää tutkimuksen näkökulmasta keskeisiä käsitteitä, kuten seksuaalikasvatusta, seksuaalioikeuksia ja turvataitoja, tarjoten kattavat tiedot aiheen ymmärtämiselle. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat määrittelevät seksuaalikasvatuksen keskeiset käsitteet ja arvioivat koulutuksensa riittävyttä seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen tulevassa työssään. Aineiston keruu, analyysi ja tulosten raportointi on toteutettu avoimesti ja vastuullisesti, noudattaen Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvän tieteellisen käytännön (HTK, 2023) ohjeistusta.

Tutkimus oli kvalitatiivinen, jossa avoimet kysymykset mahdollistavat syvällisen analyysin opiskelijoiden käsityksistä ja kokemuksista. Tutkimuksessa on pyritty tulosten raportoinnissa objektiivisuuteen ja puolueettomuuteen, mikä vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta.

Tutkittavien oikeuksien kunnioittaminen on keskeinen eettinen osa tutkimusta (TENK, 2018). Tämä edellyttää yksityisyyden ja itsemääräämisoikeuden turvaamista sekä tutkittavilta saatua tietoon perustuvaa suostumusta. Tutkimuksen aikana on annettu osallistujille selkeät tiedot heidän oikeuksistaan ja jaettu tietosuojailmoitus, jossa on yksityiskohtaisesti kerrottu tutkimusaineiston käsittelyn tärkeistä ja oleellisista periaatteista mm. Tutkimuksen vastuulliset johtajat, yhteyshenkilö, henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, käsittelyyn osallistuvat henkilöt ja tutkimuksen kohdejoukko sekä tutkimusaineiston käsittelyn oikeusperuste.

Pieni otoskoko ja alhainen vastausprosentti muodostavat merkittävän haasteen tutkimuksen luotettavuudelle ja yleistettävyydelle. Koska tutkimukseen osallistui vain kuusi opiskelijaa, tulokset heijastavat ainoastaan pienen ja mahdollisesti valikoituneen joukon näkemyksiä eivätkä välttämättä kuvaa laajemmin varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden käsityksiä ja kokemuksia seksuaalikasvatuksesta. Alhainen vastausprosentti voi viitata siihen, että tutkimusaihe koettiin arkaluonteiseksi, minkä vuoksi osa kohderyhmästä saattoi epäröidä tutkimukseen osallistumista. Lisäksi matala osallistujamäärä voi johtua muista käytännön esteistä, kuten kiireestä tai kiinnostuksen puutteesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa riittävän

kattava aineisto on silti olennaista, jotta voidaan muodostaa monipuolinen ja uskottava kuva tutkittavasta ilmiöstä. Tässä tapauksessa pienestä aineistosta saatavat tulkinnat voivat olla hyödyllisiä enemmän suuntaa antavina havaintoina, mutta niiden pohjalta ei voida tehdä laajempia johtopäätöksiä varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden seksuaalikasvatukseen liittyvistä valmiuksista tai näkemyksistä.

Tutkimuksen tulokset tarjoavat arvokasta tietoa siitä, missä määrin varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat kokevat hallitsevansa seksuaalikasvatuksen keskeiset sisällöt ja missä kohdin he kokevat tarvitsevansa lisäkoulutusta. Ne voivat toimia lähtökohtana laajemmalle keskustelulle siitä, miten seksuaalikasvatusta tulisi kehittää osana varhaiskasvatuksen opettajankoulutusta ja miten opiskelijoiden valmiuksia voidaan edelleen vahvistaa. Pientenkin aineistojen perusteella voidaan tunnistaa suuntaviivoja ja yksittäisiä havaintoja, jotka voivat olla merkityksellisiä opetuksen ja koulutuksen kehittämisen näkökulmasta.

7.3 Tutkimuksen jatkotyöstö

Tutkimuksessa keskityttiin kolmeen keskeiseen seksuaalikasvatuksen osa-alueeseen: seksuaalikasvatukseen, turvataitoihin sekä lasten seksuaalioikeuksiin. Rajauksen vuoksi tutkimuksesta jätettiin pois muita tärkeitä teemoja, kuten sukupuoli, sukupuolisensitiivinen kasvatusta, intersukupuolisuus, monikulttuurisuus ja sateenkaariperheet. Jatkossa tutkimusta voisi laajentaa tarkastelemalla, miten monikulttuurisuuden näkökulma liittyy seksuaalikasvatukseen, turvataitoihin ja lasten seksuaalioikeuksiin. Tämä voisi auttaa ymmärtämään paremmin, kuinka varhaiskasvatuksen ammattilaiset voivat huomioida moninaiset taustat ja tarjota seksuaalikasvatusta, joka tukee kaikkia lapsia heidän omista lähtökohdistaan käsin.

Tutkimuksen laajentaminen suuremmalla otoskoollla tarjoaisi kattavampaa ja luotettavampaa tietoa varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden käsityksistä ja valmiuksista seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen. Toisenlaisella laadullisen tutkimusmenetelmän lähestymistavalla, kuten haastattelututkimuksella, voitaisiin saada syvempää ymmärrystä opiskelijoiden ymmärryksestä, kokemuksista ja mahdollisista haasteista, joita he kohtaavat seksuaalikasvatuksen toteuttamisessa.

Pitkittäistutkimus voisi tarjota syvällisempää tietoa siitä, miten varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden käsitykset ja valmiudet kehittyvät koulutuksen aikana. Pitkittäistutkimuksessa samoja opiskelijoita voitaisiin seurata opintojen alusta valmistumiseen ja edelleen työelämään saakka, jolloin saataisiin kattava kuva siitä, kuinka koulutus ja käytännön työkokemus vaikuttavat seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen ja siihen liittyviin asenteisiin. Tämä lähestymistapa voisi auttaa tunnistamaan mahdollisia kehityskohteita varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksessa ja tukea koulutuksen sisältöjen ja pedagogisten menetelmien kehittämistä.

Varhaiskasvatuksen seksuaalikasvatukseen liittyvä tutkimus voitaisiin kohdistaa opettajankoulutuksesta vastuussa oleviin tahoihin, kuten yliopistojen opetussuunnitelmien laatijoihin sekä opettajankoulutuksen lehtoreihin ja professoreihin. Tutkimuksen laajentaminen koulutusohjelmista vastaaviin henkilöihin voisi tarjota arvokasta tietoa siitä, millä tavoin seksuaalikasvatusta tällä hetkellä käsitellään varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelmassa ja millaisia kehittämistarpeita opetussuunnitelman laatijat näkevät. Tämä näkökulma auttaisi hahmottamaan, miten opettajakoulutuksen rakenteet ja opetussuunnitelmat tukevat varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden valmiuksia seksuaalikasvatuksen opettamiseen. Lisäksi se voisi auttaa hahmottamaan, millaisia pedagogisia lähestymistapoja ja koulutuksellisia painotuksia olisi tarpeen vahvistaa, jotta varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijat saisivat riittävät valmiudet käsitellä seksuaalikasvatukseen liittyviä teemoja työssään.

Lähteet

- Akers, T. (2023). *Supporting the development of sexuality in early childhood: What do early childhood educators need to know?* [Master's thesis, University of Guelph]. Department of Family Relations and Applied Nutrition.
- Apter, D. (2011). Recent developments and consequences of sexuality education in Finland. *FORUSexuality Education and Family Planning*, 2(1), 3-8.
<https://shop.bzga.de/pdf/13327006.pdf>
- Alastalo, M., & Vuori, J. (2024). Dokumentit – avoimet kysymykset. *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Haettu 8.10.2024, osoitteesta
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvanti/kyselylomake/esimerkit/#Avoin-kysymys>
- Brouskeli, V., & Sapountzis, A. (2017). Early childhood sexuality education: Future educators' attitudes and considerations. *Research in Education*, 99(1), 56–68.
<https://doi.org/10.1177/0034523717740149>
- Cacciatore, R., Öhrmark, L., Kontio, J., Apter, D., Ingman-Friberg, S., Jokela, M., Sajaniemi, N., Korkman, J., & Kaltiala, R. (2023). What do 3–6-year-old children in Finland know about sexuality? A child interview study in early education. *Sex Education*.
<https://doi.org/10.1080/14681811.2023.2188182>
- Cacciatore, R., Ingman-Friberg, S., Lainiala, L., & Apter, D. (2020). Verbal and behavioral expressions of child sexuality among 1-6-year-olds as observed by daycare professionals in Finland. *Archives of Sexual Behavior*. <https://doi.org/10.1007/s10508-020-01694-y>
- Cacciatore, R., & Korteniemi-Poikela, E. (2015). Lapsen kehitystä seuraten – seikkailumatka seksuaalisuuden portaille. Teoksessa Cacciatore & Korteniemi-Poikela (toim.), *Seksuaalisuuden portaat* (s. 32-35). Helsinki: Grano Oy.
- Cacciatore, R., & Korteniemi-Poikela, E. (2015). Tarvitaanko seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksessa? Teoksessa Cacciatore & Korteniemi-Poikela (toim.), *Seksuaalisuuden portaat* (s. 32-43). Helsinki: Grano Oy.
- Cacciatore, R., Ingman-Friberg, S. & Kauppinen P. (2016). Turvataidot ovat lapsen oikeus. Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 95-110). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.

- Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (2016). Väestöliitossa tehty Laseke-tutkimus. Teoksessa Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 32-40). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.
- Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S. (2016). Seksuaalikasvatus on vaikea sana. (s. 82-86). Teoksessa Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 82-86). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.
- Eskelinen, M., & Itäkare, S. (2020). “Pidetään huolta, ettei erotella tyttöjen ja poikien juttuja”. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti: Journal of Early Childhood Education Research*, 9(2), 197–229. <https://journal.fi/jecer/article/download/114130/67329/221693>
- Euroopan unionin neuvosto. (2016). *Yleinen tietosuoja-asetus (GDPR)*. [EU virallinen julkaisu]. Haettu 10.10.2024, osoitteesta <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?qid=1528874672298&uri=CELEX%3A02016R0679-20160504>
- Imonen K., Korhonen E., Lipsanen L., Kaukoranta R., Kotiranta S. & Hyötylä S. (2024) Seksuaalioikeudet. Väestöliitto. Väestötietosarja 30. (s. 6-12). <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/seksuaalioikeudet/>
- Imonen, K. & Korhonen, E. Oikeus omaan seksuaalisuuteen. Teoksessa Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 110-112). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.
- Johansson, A. (2024). Seksuaalioikeudet ja seksuaalikasvatus. Nuortenlinkki. Päivittänyt C. Metsäranta. A- klinikkasäätiö. Haettu 13.1.2025 osoitteesta, <https://nuortenlinkki.fi/tietopiste/tietoartikkelit/seksuaalisuus-ja-sukupuoli/seksuaalioikeudet-ja-seksuaalikasvatus/>
- Kangaskoski, H. (2016). Seksuaalikasvatus päivähoitossa. Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 197-208). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.
- Koski, L. (2020). Teksteistä teemoiksi. Dialoginen tematisointi. In P. Juuti & A. Puusa (Toim.), *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät* (s.112-127). Helsinki: Gaudeamu
- Kauppinen, P. (2016). Miten kertoa hyväksikäytön riskistä. Teoksessa Cacciatore, R. & Ingman-Friberg, S (toim.), *Keho on leikki*. (s. 243-250). Helsinki: Kustannus Oy Duodecim ja Väestöliiton Familia Oy.
- Maailman terveysjärjestön (WHO) Euroopan aluetoimisto, & BZgA. (2010). *Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa: Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille*. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205085324>

- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelma*. Haettu 7.10.2024, osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf
- Puusa, A. (2020). Näkökulmia laadullisen aineiston analyysiin. Teoksessa, Juuti, P. & Puusa, A. (toim.). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. (s.104-111). Helsinki: Gaudeamus
- Tietoarkisto. (2024). *Tunnisteellisuus ja anonymisointi*. Haettu 23.10.2024, osoitteesta <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/>
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Haettu 11.10.2024 osoitteesta, https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeet. (2018). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet*. Haettu 11.10.2024 osoitteesta, https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/TENK_IEEA_tyoryhman_muistio_250518.pdf
- Tietosuojalaki (1050/2018). 31 §. Haettu 10.10.2024, osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050#L5P31>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK)*. Haettu 1.10.2024, osoitteesta <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk>
- Vilkka, H. (2007). *Tutki ja mittaa: Määrällisen tutkimuksen perusteet*. Helsinki: Tammi.
- Väestöliitto. (2023). *Kuusi askelta turvaan -malli*. Haettu 24.10.2024, osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/sites/1/2023/09/ab1847d4-kuusiaskeltaturvaan-pienikoko.pdf>
- Väestöliitto. (2024). *Seksuaalikasvatus*. Haettu 13.1.2025, osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalikasvatus/>
- Väestöliitto. (2020). *Tiivistelmä kehotunnekasvatuksesta*. Haettu 24.10.2024, osoitteesta <https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2021/01/17d8cd7e-tiivistelma-suomi-netti-1-2020.pdf>

Liitteet

Liite 1.

Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa

Olen Jemina Välimaa ja opiskelen Turun yliopistossa varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelmassa. Suoritan osana opintojani kandidaatti tutkinnon opinnäytetyötä.

Tutkin seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa keskityn varhaiskasvatuksen opettajaopiskelijoiden käsityksiin seksuaalikasvatuksesta ja siihen kokevatko opiskelijat, että heidän opintonsa ovat antaneet hyvät ja riittävät valmiudet seksuaalikasvatuksesta varhaiskasvatuksessa.

Kerään tutkimusaineistoa tällä kyselyllä. Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonymisti. Aineisto tallennetaan Turun yliopiston Seafire-palvelimille. En luovuta tutkimusaineistoa muille kuin tutkimuksen ohjaajalle.

Kyselyn tarkoituksena on aineiston keräämisen lisäksi herättää pohdintaa seksuaalikasvatuksesta varhaiskasvatuksessa. Vastauksesi on erittäin tärkeä, jotta saadaan riittävä määrä aineistoa tutkimusta varten. Vastaamalla tähän kyselyyn sinulla on lisäksi tilaisuus reflektoida omaa ajatteluasi ja opintojasi seksuaalikasvatukseen liittyen.

1. Miten määrittelisit käsitteen seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksen yhteydessä?

---

2. Mitä ovat varhaiskasvatusikäisen lapsen seksuaalioikeudet?

---

3. Miten määrittelisit käsitteen turvataidot seksuaalikasvatuksen yhteydessä?

---

4. Miten opinnoissasi on käsitelty seksuaalikasvatuksen teoreettisia malleja?

---

5. Millaisia käytännön kokemuksia olet saanut seksuaalikasvatuksesta opintojesi aikana?

---

6. Miten mielestäsi opintosi ovat valmistaneet sinua käsittelemään seksuaalikasvatusta varhaiskasvatuksen opettajan ammatissa?

Liite 2.

Tietosuojailmoitus

1. Tutkimuksen rekisterinpitäjä

Turun yliopisto, dpo@utu.fi

2. Tutkimusrekisterin nimi

Seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa

3. Tutkimuksen vastuulliset johtajat tai siitä vastaava ryhmä

Vastuullinen johtaja: Anne Sorariutta (Turun opettajankoulutuslaitos, yliopistonlehtori)

Vastaava suorittaja: Jemina Välimaa

4. Yhteyshenkilö tutkimusrekisteriä koskeissa asioissa

Jemina Välimaa, jeeval@utu.fi ; p. +35803447572

5. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus, käsittelyyn osallistuvat henkilöt ja tutkimuksen kohdejoukko

Henkilötietoja ei tutkimuksessa kerätä.

6. Tutkimusaineiston käsittelyn oikeusperuste

Tutkija ei luovuta tutkimuksessa kertyvää aineistoa kenellekään muille kuin tutkimuksen ohjaajalle. Kerätty aineisto tallennetaan Turun yliopiston Seafire-palvelimille.

Tutkimusaineisto hävitetään tutkimuksen valmistuttua 31.5.2025.